

A group of people are gathered around a table in a room with red curtains. In the foreground, a woman with glasses and a purple turtleneck is smiling. To her left, a man in a dark sweater is also smiling. On the table, there is a large grid chart with handwritten numbers and red markings. A hand is visible on the left side of the frame, holding a pen over the chart. The background shows other people, including a man in a hat, and a window with a white sheet covering it.

Esettanulmány a háromszéki Felsőrákosról

E kiadvány szerzői és az őket támogató szervezetek hálával tartoznak az Unitárius Univerzalista Testvéregyházközségi Tanácsnak (UUTT) és az Unitárius Univerzalista Nemzetközi Alapnak e kézikönyv nyomtatásában nyújtott segítségükért.

Kiadja a Közösségfejlesztő Központ Nemzetközi Fejlesztés, Közösség és Környezet Tanszéke, Clark Tudományegyetem; az Erdélyi Unitárius Egyház és az UUTT. Másolatokért, javaslatokért vagy megjegyzésekért kérjük forduljanak az alábbiakhoz:

Kotecz József tiszteletes úr
Felsőrákosi Unitárius Egyházközség
Barót, Kovászna Megye
Románia
email: józsef_kotecz@yahoo.com

Richard Ford igazgató
Közösségfejlesztő Központ
Nemzetközi Fejlesztés, Közösség és Környezet
Tanszék
Clark Tudományegyetem
Worcester, Massachusetts 01610 USA
email: RFord@clarku.edu

Catherine Cordes igazgató
UU Testvéregyházközségi Tanács
P.O. Box 88
Bedford, Massachusetts
01730 USA
email: uupcc@uua.org

Case studies are also available on the UUPCC website. See

1. <http://www.uupcc.org/plantingseeds>
2. <http://www.uupcc.org/communitydev/Felsorakos/index.htm>

2005. novembere

Erről az előzetes változatról

A Konfliktuscsoökkentés, fejlesztési stratégiák első változata a felmérésben részt vevőkhöz és mindazokhoz szól, akik megjegyzéseket, javaslatokat szeretnének tenni. 2005. november 24–26-a között Felsőrákoson lezajlott, közösségi részvételen alapuló igényfelmérés adatait és eredményeit tartalmazza. A végső, egyben nyomtatott változat három hónapon belül jelenik meg.

2005. december 1.

**Konfliktuscsökkentés,
fejlesztési stratégiák**
**Esettanulmány a
háromszéki
Felsőrákosról**

Richard Ford

Közreműködtek:

Mark Bohe
Vég Edith
Sztranyiczki Zsófia
Zoltán Magda
Bartha Edit

és
Catherine Cordes

Köszönetnyilvánítás

Valamilyen cselekvési tervet létrehozni egy 400 családos közösség számára sok munkáskezet, eszességet, és főleg odaadó szívet igényel. Felsőórakos közössége mindezen igényeknek bőven eleget tett. A kinti hideg ellenére is kellemes meleg fogadott a gyűlésteremben, a falubeliek pedig azzal a szándékkal vettek részt, hogy változást hoznak a közösség életébe. A közreműködők elszállásolásáért és a finom ételek biztosításáért köszönettel tartozunk Bence Réka tiszteletes asszonynak és a helyi unitárius Nőszövetségnek.

A falu vezetősége is képviseltette magát a felmérésben, Kotecz József unitárius lelkész személyében. E jelentős eseményről időben értesítették a közösséget, az emberek pontosan megjelentek a találkozókra, a részvétel aktív és lelkesítő volt. A legtöbb feladatot időben befejeztük. A párhuzamosan zajló csoportos beszélgetések komolyan és céltudatosan folytak. Köszönetünket kell kifejeznünk Barót polgármesterének, Nagy Istvánnak, aki irodájában fogadott, a felmérést végző csapatot megvacsoráztatta, majd hivatalosan is megnyitotta az eseményt. Az ő irányítása és támogatása nélkül a felmérés-értékelés nem lett volna ennyire eredményes.

Ez az alkalom néhány helyi fiatal közvetítő betanítására és a közösségfejlesztésben alkalmazott eszközök megismerésére adott lehetőséget. Ez a nem mindennapi csoport magába foglalt egy angol szakos egyetemi tanársegédet, a marosvásárhelyi Filharmónia szervezőjét, egy unitárius papot, egy ügyvédet, egy alapítványvezetőt, két tanárt, illetve egy kertészmérnököt. Egy ilyen kitűnő csapat kellő szakértelemmel vezette a csoportos beszélgetéseket. A csapat név szerint: Istók Judit, Dancs Ágnes, Farkas Emőd, Zoltán Magda, Székely János unitárius lelkész, Sztranyiczki Zsófia, Váradi Csongor, Vég Edith és Veress András.

Az észak-amerikai Unitárius Univerzalista Egyházat a UU Testvéregyházközi Tanács jelenlegi elnöke, Cathy Cordes képviselte, aki a programot, ennek pontos kivitelezését és az anyagiakat biztosította. Jelen volt Mark Bohe, a spokane-i Unitárius Univerzalista Egyházköztség tagja, amely a felsőórakosi Unitárius Egyházköztség testvéregyháza is. Mark Bohe feleségével együtt huzamosabb időt szánt a falu megismerésére a nyár folyamán, majd november elején is visszatért, ezúttal egyedül, hogy előkészítse az elkövetkezendő esemény hátterét. Odaadásuk és időráfordításuk nélkül nem sikerült volna egy megfelelő akciótervet és csapatot kialakítani.

Nem utolsósorban köszönet illeti az erdélyi Unitárius Egyházat és a Nemzetközi Unitárius Univerzalista Alap támogatását is.

Richard Ford, Clark Tudományegyetem
Unitárius Univerzalista Testvéregyházközi Tanács

Előszó

Az utolsó tizenöt évben Románia próbálkozik visszaállni egy majdnem évszázados szakadásból. A kényszerítő politikai törvényekkel, a hanyatló munkaállapotokkal, a szegényes, érdektelen állami vezetéssel szemben mutatott rugalmasság a bizonyítéka az erős nemzeti akarathoz, valamint a gazdasági és politikai helyzet feljavítási céljának.

A novemberi hidegben egy kilenc tagból álló csapat érkezett a háromszéki, magyarjékú Felsőrákosra (Racosul de Sus), amely kocsival egy órányi távolságra van Brassótól északra. Ez a csapat három napos, napi három órás, ún. részvételen alapuló felmérést szervezett. A csoportbeszélgetések fő célja, hogy a közösséget arra ösztönözze, hogy egyetértésben beszéljen a legfontosabb problémáiról.

A csoportbeszélgetéseken sokan vettek részt. Első este körülbelül 60 személy jelent meg, legtöbbször középkorú, de néhány idősebb férfi és hölgy is jelen volt. A második este már több, mint 65 személy vett részt, több nő és néhány fiatal is. A harmadik estén, szombaton, a fiatalság nem jelent meg: nyilvánvaló volt, hogy számukra a szombat este nem tervezésre való. Ennek ellenére, mégis több mint 45 személy volt jelen, szinte ugyanannyi nő, mint férfi.

A csoportbeszélgetéseken felhasznált segédeszközök és ezek használatának a magyarázata a *Magvetés* („Planting Seeds”) c. kiadványban is megtalálható, bárki által igényelhető. E kiadvány magyar változatban is kapható. A *Magvetést* igénylők e kiadvány fedőlapjának belső oldalán további információt találnak. Az esettanulmány bemutatja a felhasznált segédeszközöket, és a gyűléseken történt eseményekről, a közösség által azonosított problémákról, a felállított cselekvési tervekről, valamint az elért eredményekről számol be.

Az itt használt módszer az ún. Kooperációs Vidéki Értékelés eljárásait fogantatosítja, amelyet az 1980-as években, Kenyában használtak először. Romániában először Árkoson tesztelték ezeket az eszközöket, 2004-ben. Felsőrákos volt a második ilyen közösség. Ez az esettanulmány információval szolgál arról, hogy miként lehet ezt a programot felhasználni úgy az észak-amerikai, mint az erdélyi szükségletek és célok felmérésében, valamint igénybe venni a testvéregyházközi kapcsolatokat ezen fejlesztési programok kialakításában minden olyan helységben, ahol unitárius közösség van.

Három napos megbeszélések előzték meg a felmérést-értékelést úgy Árkoson, mint Felsőrákoson. A helyi intézmények az illető közösség észak-amerikai testvéregyházával és egyéb európai partnerszervezetekkel karöltve kell nekifogniuk a cselekvési terv kivitelezéséhez.

Tartalomjegyzék

Felsőrákos – a felmérési folyamat háttere	1
1. nap: Adatok gyűjtése	2
2. nap: Rangsorolás	6
3. nap: Problémaelemzés és akciótervek kidolgozása	10
Összefoglalás és észrevételek	16

Ábrajegyzék

1. ÁBRA	Vázlattérkép	3
2. ÁBRA	Intézmények elemzése (1)	4
3. ÁBRA	Intézmények elemzése (2)	5
4. ÁBRA	Rangsorolatlan igények listája	7
5. ÁBRA	Páros összehasonlítás Felsőrákoson (2.csoport)	8
6. ÁBRA	Páros összehasonlítás Felsőrákoson (végleges)	9
7. ÁBRA	Problémaelemzés: Felsőrákos — Munkahelyteremtés	11
8. ÁBRA	Problémaelemzés: Felsőrákos — Egészségügy	12
9. ÁBRA	Problémaelemzés: Felsőrákos — Bekötőút	13
10. ÁBRA	Közösségi Akcióterv: Munkahelyteremtés	14
11. ÁBRA	Közösségi Akcióterv: Egészségügy	14
12. ÁBRA	Közösségi Akcióterv: Bekötőút	15

Felsőrákos – a felmérési folyamat háttere

Felsőrákos 2200 lélekből, 400 családból álló kis magyar falu Erdély szívében, Kovászna megyében. A falu egy ezeréves unitárius templom köré épült. A lakosság 95%-a magyar vagy roma nemzetiségű, és unitárius vallású. A fennmaradt 5% magyar nemzetiségű református vagy katolikus.

Felsőrákost az 1400-as évek elején alapították, az első erre utaló dokumentumban már említik a Racus-Superioris nevet, Felsőrákos régi megnevezését. Abban az időben, a hűbéri korszakban, a katolikus közösség, illetve a nagyon gazdag Jánossy család birtokában volt Felsőrákos nagyobb része. Később a Jánossy családról a Dániel családra öröklődtek át ezek a földek. Rákos elnevezése a *folyami rák*ból ered, Felsőrákos felsőfolyami rákot jelent. Felsőrákos hűbéresei, lakói a XVI. században Dávid Ferenc tanításainak hatására tértek át az unitárius vallásra.

Barót polgármestere Felsőrákos helyi tanácsának a vezetője is egyben. Ő a vezetője Barót (6000 lakosú kisváros) és további öt hozzá tartozó kisebb falu tanácsának, amelynek Felsőrákos is része. A többi négy falu a következő: Miklósvára, Bibarcfalva, Bodos és Köpec. Barót és a hozzá tartozó községek összlétszáma 10 000 fő. Két megválasztott tanácsos képviseli Felsőrákos érdekeit a baróti városi tanácsban.

A régió gazdasága eléggé elmaradott, az emberek többsége kisgazdálkodó vagy a bányában dolgozik. A régió egyre inkább nehéz gazdasági helyzetbe kerül, hiszen hamarosan bezárják a vidék utolsóként működő szénbányáját is. Ez a bánya 3 km-re található Felsőrákostól, az 1990-es évek elejétől a bánya biztosította a vidék lakosainak a munkahelyet, a megélhetést. Napjainkban 150 bányász dolgozik ott. A kormány 2006-ban be fogja zárni a bányát. Egy fafeldolgozó műhely és egy kis fűrészmalom 10 embernek biztosít megélhetést.

15 évvel ezelőtt, rögtön a kommunizmus bukása után, a felsőrákosi unitárius egyház szoros és jól működő testvérkapcsolatot alakított ki az amerikai Washington állambeli Spokane unitárius egyházközséggel. A felsőrákosiak nagy hangsúlyt fektetnek fiataljaik taníttatására, de a fiatalok jó része a diploma megszerzése után elhagyja a falut, mivel itt nem talál megélhetéshez szükséges munkahelyet. Az utóbbi években nagyon sokan Magyarországra vándoroltak.

A régió nagyon sok ásványvízforrással rendelkezik, de sajnos a kommunista rendszerben működő bányák miatt a talajvíz és ásványvizek minősége jelentősen megromlott. A kommunista kormány a folyót is elterelte, ezáltal a víz minőségének további romlását okozva. A szénbányák mára jórészt üres gödrökké váltak, egynéhány közülük már csak alagútszerű akna. A kihalt bányák, a tátongó gödrök súlyos környezeti problémát jelentenek.

A II. világháború után, a kommunista kormány hatalomra jutásával az erdők az állam tulajdonába kerültek és elkezdődött ezek rablógazdálkodásszerű kitermelése. Az újraültetésről természetesen nem gondoskodtak. Az utóbbi időben a faluhoz tartozó földeket visszaszolgáltatták az eredeti tulajdonosaiknak, így hamarosan hatékony erdőgazdálkodásra, erdősítésre lesz szükség. A kezdeti lépéseket e célok megvalósítására a falu már megtette.

A falu hatalmas erőfeszítést igénylő tervbe fogott, hogy a baróti Polgármesteri Hivatal segítségével egy vezetékes vízrendszert építsen ki. Már elkezdődött a biológiai és vegyi vízminőség meggyűjtése, és terv is készül egy forrás létesítéséhez a falu határában, 5 km-re a falutól. A falu pályázatot szeretne benyújtani az Európai Unióhoz a költségek 80%-os támogatására. 20%-ot pedig a falu saját maga kell hogy biztosítsa bekötési díjakból, kölcsönökből, illetve jövőbeni bevételekből.

A rossz minőségű utak és a vezetékrendszer Felsőrákos súlyos problémái. Ezért a falu vezetői pályázatot nyújtottak be az Európai Unióhoz a helyi utak feljavítására, amit meg is nyertek. A munkálatok 2006 márciusában kezdődnek és három hónapig tartanak.

Felsőrákos lelkes, nagy múltú és gazdag történelmét tisztelő közösség. Az emberek bizakodóan, lelkesen és meggyőződéssel tekintenek a jövőbe. Ugyanakkor tudják, hogy az előzőekben felsorolt problémák megoldása nem könnyű feladat, egyben nagy kihívás is.

Első nap – Adatok gyűjtése

A felmérés-értékelés megkezdéséhez a testvéregyházközi tanács (TEB) a részt vevő 65 lakost négy csoportba osztotta. Két csoport vázlattérképet készített (1. ábra), a másik kettő pedig az intézmények elemzését (2. és 3. ábra). A vázlattérkép hozzásegítette a falu lakóit, hogy számba vegyék eddigi megvalósításait, mit sikerült elérni és mit nem. Sikerként az utak javítására kért és megnyert pályázatot könyvelték el; egy újabb, hasonló sikerrel kecsegtető pályázat a vízhálózat megépítésére vonatkozik. Az intézmények elemzése megmutatta, hogy az unitárius egyház nagy szerepet játszik a közösség életében. Négy különféle csoportkör közös munkája, együttműködése a meghatározó: (1) egyház—iskola—Nőszövetség—kulturális egyesületek; (2) közbirtokosság—kiszolgáltatók—állattartó egyesületek; (3) üzleti jellegű csoportosulások; (4) a társadalmi intézmények csoportköre: az egészségügyi ellátás, a postahivatal és a kormány szervezetek.

A térkép elkészítése ugyanakkor hozzásegítette a csoportokat, hogy gondot fordítsanak, felfigyeljenek olyan problémákra, amit a térkép készítői beszéltek meg egymás között munka közben. Egy részletes, erre vonatkozó lista a 4. ábrán látható, amely magába foglal olyan problémákat is, mint az egészségügy, az oktatási rendszer, a szállítás, a munkahelyteremtés, a környezetvédelem (a szemét, hulladékok összegyűjtése, tárolása) és a helyi önkormányzat. A felmérésben közreműködők a megbeszélések alatt jegyzeteltek, leírták, hogy melyek a falu lakóit leginkább foglalkoztató problémák. A második nap a felmérési csapat tagjai listát készítettek azokról a felmerült igényekről, amelyeket a falubeliek majd megtárgyalnak és rangsorolnak.

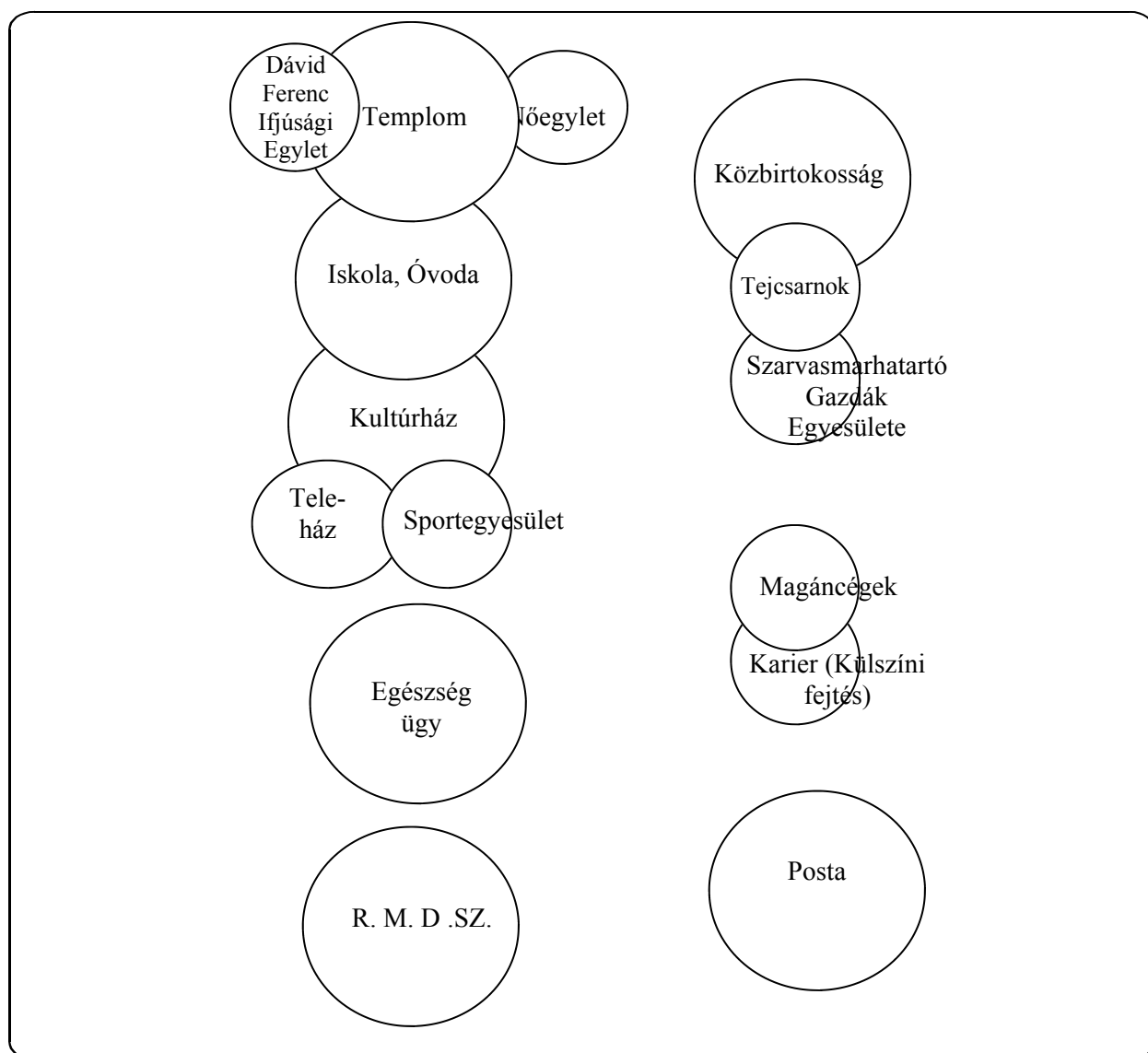
Az intézmények elemzése több szempontból is betekintést enged a közösség életébe. A feladat célja, hogy a jelenlevők kis csoportokban dolgozva térképet készítsenek a helyi intézményekről. Minél fontosabb egy intézmény, annál nagyobb a kör, ami őt jelöli. A 2. ábrán megfigyelhető, hogy mekkora kört kapott az egyház és az iskola/kultúra, mennyire befolyásolja az emberek életét, míg a kisebb vállalkozások, más jellegű intézmények csak kis körrel vannak feltüntetve. A 3. ábra egy másik csoport elemzése, de az eredmény ugyanaz: az egyház, az iskola fontosságára hívja fel a figyelmet, míg az üzleti vállalkozások, egyesületek, a kormány szervezetek (a tanácsosok kivételével) kisebb jelentőségűek a közösségben.

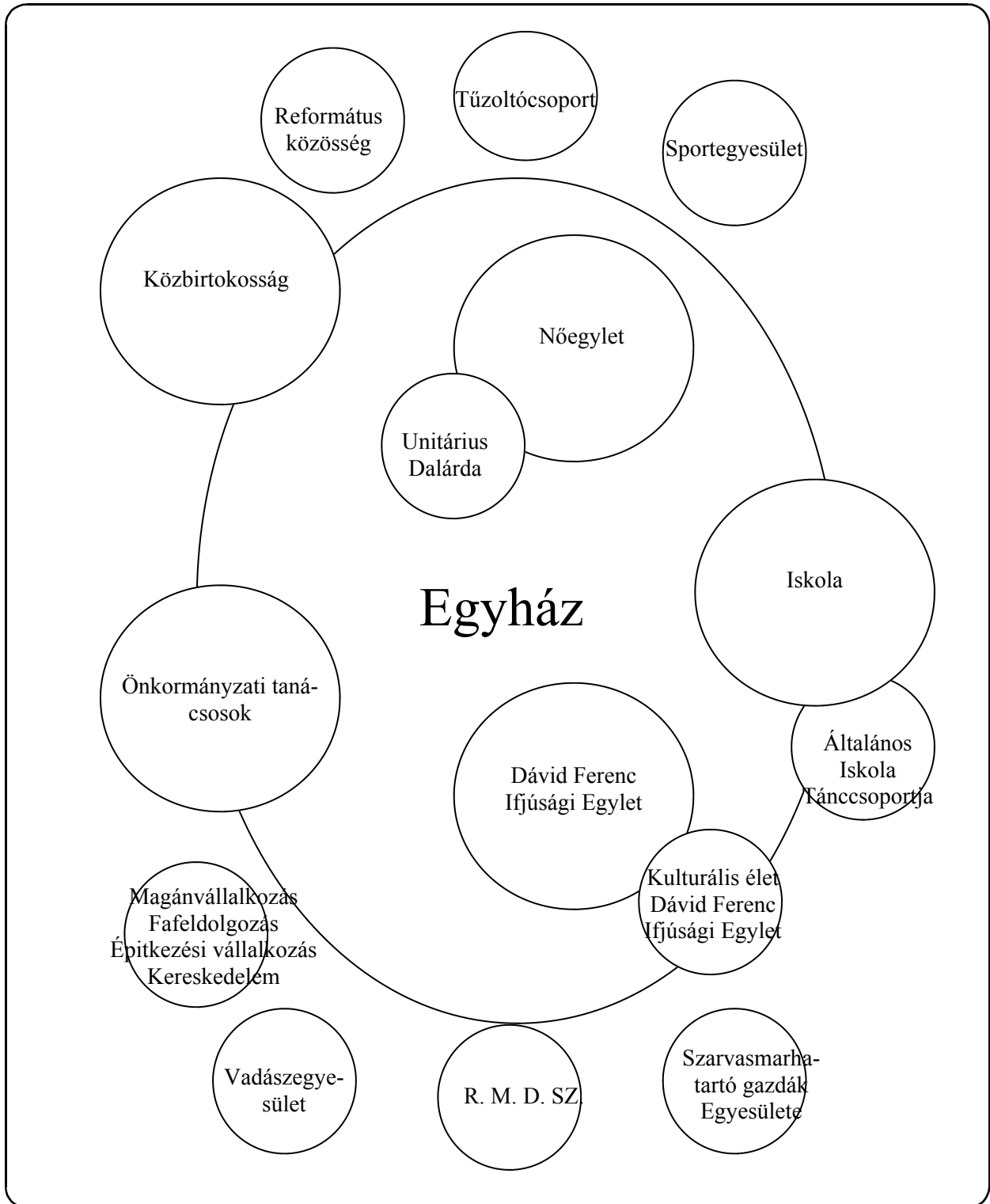
Az intézmények elemzési ábrájából kitűnik, hogy mi segíti a közösséget abban, hogy meghatározza minden helyi intézmény szerepét a falu életében. Így az elkövetkezőkben, mikor egy-egy probléma megoldására akcióttervet kell majd kidolgozniuk, tudni fogják melyik az az intézmény, ami segíthet nekik a cél megvalósításában.

A közösség nagyon pozitívan viszonyult a feladatokhoz, együttműködésről tett tanúbizonyságot. Így oly módon nyert betekintést intézményei életébe, amire eddig soha nem volt alkalma.

2. ÁBRA Intézmények elemzése (1)

3. ÁBRA Intézmények elemzése (2)

2. nap: Rangsorolás

A vázlat térkép és az intézmények elemzése segített abban, hogy a falu igényeiről beszélgethessünk és tudatosította a falubeliekben, hogy a felmérést végző csapat meghallgatni jött, és nem elmondani a közösségnek, mire is van szükségük.

A második este a rangsorolásra összpontosult. Újból 4 csoportot alakítottunk ki. Mindegyik csoport a közösség sajátos igényeinek listájából indult ki (4. ábra), ami az előző napi vázlat térkép, illetve az intézmények elemzéséből született. A csoportok külön eredményekre jutottak az igények páronkénti összehasonlításában; ezért mind a négy igénylistát összevontuk úgy, hogy mindegyik csoport három legfontosabb igényét egy közös listára írtuk fel, egy közös szükségleti listát állítottunk össze (6. ábra).

A páros összehasonlítás nagyon hatékony, főleg Felsőrákoshoz hasonló falvakban, ahol a közösség állandó konfliktusban és egyet nem értésben él egymással. Ez a segédeszköz soha nem vezet szavazáshoz: a szavazás győztesekre és vesztesekre osztaná a közösséget és egyúttal súlyosbítaná a közösségben létező konfliktusokat. A páros összehasonlítás páronként elemzi a problémákat, egy időben egy pár szükségletre összpontosít és arra ösztönzi a csoportot, hogy közösen döntsenek, melyik fontosabb. A feladat célja a közösséget arra buzdítani, hogy megtárgyalják a problémákat és egyetértésre jussanak a közösség legfontosabb szükségleteit illetően.

A négy csoport rövid leírása segíteni fog a találkozók menetének megértésében. 15–18 személy vett részt egy csoportban, nők és férfiak, fiatalok és öregek, kisgazdálkodók és szakmával rendelkező lakosok egyaránt. A ravatalozó ház és az öregek otthonának létesítése mindegyik csoportban alacsony helyezést ért el. Több opció is rendelkezésünkre állt. Mindegyik csoport rangsorolt igénylistáját vehettük volna figyelembe, és matematikailag összeadhattuk volna a számokat (az igények helyezési sorrendjében), és így egy számbeli összértéket kaptunk volna mindegyik szükségletre vonatkozóan. Ez a módszer azonban nem tükrözte volna a falubeliek közös véleményét. Ennélfogva, a csoport három legfontosabb szükségletét új listára tettük. Hat szükséglet került fel a listára, mivel egy pár közülük megismétlődött a csoportlistákon (6. ábra).

Innen kezdődött csak a neheze. A 6. ábrán szereplő hat szükséglet mindegyik lakos számára fontos volt. Több időbe telt a hat végső szükséglet rangsorolása, mint a rangsorolatlan igényeké. De az erőfeszítés megérte. Habár eleinte feszült volt a hangulat és néhány probléma közti választás (mint például az oktatási rendszer és a helyi önkormányzat között) majdnem két táborra szakította az egybegyűlteket, végül is teljes egyetértés született a három legfontosabbat illetően – ezek a bekötőút, a munkahelyteremtés és az egészségügy problémaköre. Kiemeltük azt is, hogy ez nem jelenti azt, hogy a többi szükségletre nem lehet majd megoldást keresni: a közösség döntött afelől, hogy ezek a fontosabb problémák, amelyeket a többi igény előtt kell megbeszélni. Az első három problémára kell tehát megoldást keresni – majd utána jöhet az oktatási rendszer, a szemétyűjtés és a helyi önkormányzat kérdésének megtárgyalása.

Felsőrákos így készen állt a következő lépésre – a problémaelemzésre és az akcióterv kidolgozására. Erre a következő, egyben utolsó napon került sor.

4. ÁBRA

Rangsorolatlan igények listája*

1. Munkahelyteremtés

- borvízforrások kihasználása
- magán- és családi vállalkozások

2. Faluturizmus

- Rika vára
- a kántori lak felújítása panziónak
- falumúzeum

3. Kulturális élet - szokások, népművészet átörökítése, fellendítése

4. Egészségügyi ellátás

- több egészségügyi személyzet
- gyógyszertár létesítése

5. Iskola

- az oktatás minőségének a javítása
- az épület felújítása
- informatika terem a teleházban
- a tornaterem felújítása, jobb kihasználása

6. Helyi önkormányzat, helyi közigazgatási rendszer

- önálló közigazgatási rendszer
- jobb képviselő (RMDSZ)

7. Ravatalozó a Bankházban

8. Egyedülálló öregek gondozása

9. Szemétgyűjtés

10. A bekötőút feljavítása és összekötése az országos úthálózathoz

12. Egyesületek — A Sportegyesület, a Tűzoltó Egyesület, a Szarvasmarhatartó Gazdák Egyesületének a fellendítése, a Közbirtokosság jobb megszervezése

*A víz- és szennyvízhálózat problémája is felmerült, de nem tettük fel a listára, mert külön terv foglalkozik e kérdéskörrel.

5. ÁBRA

Felsőrákos: páros összehasonlítás a fontosabb problémák azonosítására (2. csoport)

Probléma	MH	FT	KÉ	I	EÜ	Hö	R	ö	SZ	BU	E	Elő- ford.	He- lyezés
Munkahelyteremtés		MH	MH	I	MH	MH	MH	MH	SZ	BU	E	6	5
Faluturizmus			FT	I	FT	Hö	FT	FT	SZ	BU	E	4	7
Kulturális élet				I	EÜ	KÉ/Hö	KÉ	KÉ	SZ	BU	E	2.5	9
Iskola					I	I/Hö	I	I	I/SZ	I/BU	I/E	8	3
Egészségügy						EÜ/Hö	EÜ	EÜ	SZ	BU	E	3.5	8
Helyi önkormányzat							Hö	Hö	SZ	BU	Hö/E	5	6
Ravatalozó								R/ö	SZ	BU	E	0.5	10
Öregotthon									SZ	BU	E	0.5	10
Szemétyűjtés									SZ	BU	SZ	9	1
Bekötőút											BU	9	1
Egyesületek												7	4

Rangsorolt igények: Felsőrákos (2. csoport)

1. Bekötőút	9. Kulturális élet
1. Szemétyűjtés	10. Ravatalozó
3. Iskola	11. Öregotthon
4. Egyesületek	
	5. Munkahelyteremtés
	6. Helyi önkormányzat
	7. Faluturizmus
	8. Egészségügy

Páros összehasonlítás mint a konfliktuskezelés eszköze*

Az 5. ábra az egyik csoport kezdeti rangsorolása. A 6. ábra a teljes közösség (a részt vevő 65 falubeli) rangsorolása, amely a négy kis csoport három legfontosabbnak ítélt szükségletének megbeszéléséből született. Mindegyik probléma találkozásánál a falubelieket megkérdezték, melyik fontosabb. A kis csoportok jól működtek (5. ábra), a táblázatot egy óra alatt kitöltötték.

Néhány opció esetén azonban nem született egyetértés. Így ezeken átugrottunk és később tértünk vissza rájuk, de még ekkor sem jött létre teljes megegyezés (9 problémapár esetén, 5. ábra). A 9 problémapárt átló jelöli a kockákban, mindkét probléma/igény kódja fel van tüntetve. A problémapárok sok időt igénylő megvitatása elk-

erülése végett egyetértettünk, hogy nincs közmegegyezés (melyik a fontosabb a kettő közül), és továbbmentünk. A megfelelezett kockák a végső rangsorolást nem befolyásolták.

A közösség együttes rangsorolása (6. ábra) ugyanezzel a segédeszközzel történt, a négy kis csoport legfontosabbnak ítélt szükségleteinek a figyelembe vételével. A fontosabb igények összesítése, közös listára tévése lehetővé tette, hogy a döntéshozatalban a közösség egésze részt vegyen. Egyik közreműködő záró szavait idézve, „Felsőrakoson mindenki győztes”: mindenki egyet értett azzal, hogy a 6. ábra az egész falu véleményét tükrözi.

* A páros összehasonlítás módszerére l. a *Magvetés* és a *Mato Bato* c. kiadványokat. Mindkettő igényelhető a Clark Tudományegyetemtől, az UU Testvéregyházközszégi Tanácstól és erdélyi partnerszervezetektől. A belső fedőlap tartalmazza ezen intézmények címeit.

6. ÁBRA

Páros összehasonlítás (végleges)

Probléma	I	Hö	MH	SZ	BU	EÜ	Előford.	Helyezés
Iskola		Hö	MH	I	BU	EÜ	1	5
Helyi önkormányzat			MH	Hö	BU	EÜ	2	4
Munkahelyteremtés				MH	BU	MH EÜ	3.5	2
Szemétgyűjtés					BU	EÜ	0	6
Bekötőút						BU	5	1
Egészségügy							3.5	2

Rangsorolt igények Felsőrakoson (végleges)

1. Bekötőút	4. Helyi önkormányzat
2. Munkahelyteremtés	5. Iskola
2. Egészségügy	6. Szemétgyűjtés

3. nap: Problémaelemzés és akciótervek kidolgozása

Az utolsó találkozás bizonyult a legfontosabbnak és a legnagyobb egyetértésben zajlott. A négy kis csoport előző napi igénylistáinak összesítéséből a közösség az utak, az egészségügy és a munkahelyteremtés problémáit tartotta a legfontosabbaknak. A következő lépésben meg kellett állapítani a problémák okait és javaslatokat tenni ezek megoldására. A problémaelemzés táblázatai (7–9. ábra) a három legfontosabb szükségletre világított rá kétféleképpen: először is megmutatta, hogy a korábbi próbálkozások miért nem voltak sikeresek; másodsorban pedig az elemzés során felmerült javaslatokra a közösség megoldásokat kínált.

A helyileg adódó megoldások nagy szerepet játszanak abban, hogy a közösség támogassa a felmérési folyamatot. Az egészségügyi problémák megbeszélésekor például az egyik lakos kiemelte, hogy az egészségügyi ellátás az utóbbi 15 évben egyre súlyosbodott, de soha nem került sor a probléma, illetve az esetleges megoldások megvitatására. Sőt arra sem, hogy ők maguk tehetnének valamit az egészségügyi infrastruktúra fejlesztésében. Felejthetetlen élményt jelentett a számunkra, hogy a háromnapos (összesen kilenc óra) csoportmegbeszélések után a felsőrákosi emberek javaslatokat tettek a problémák megoldására. A közösség nem tudja az valamennyi problémáját megoldani, de javaslatokat tud tenni és erőforrásokat tud megjelölni a válaszok, megoldások keresésében.

Fontos megjegyezni, hogy mindegyik szükséglet akcióterve tartalmazott néhány ötletes javaslatot (l. a 10–12. ábra). Ezek a javaslatok bizonyítják, hogy a közösség hasznos tanácsokat adhat.

Kavics az utakra. A falusi közösségek súlyos problémája szerte a világon az utak, bekötőutak helyzete. Felsőrákos erre hathatós megoldást javasolt: a jó utak szilárd kavicsalapot igényelnek, amelyek felfoghatják a nagy teherautók terhét. Felsőrákos nagy, de bezárás előtt levő szénbányájának ásó- és földkotrógépei vannak, amit fel lehetne használni a kavics kibányászására. A falubeliek maguk adták az ötletet!

Útadó. A nagy teherautók a fő felelősek az utak rossz állapotáért. Miért ne vezetnének be útadót a teherautók esetében, amit az utak javítására fordítanának? A falu önmagában nem tudna adót kérni, de a megyei tanács igen, és a bevételt elosztanák a közösséggel. Jó ezen elgondolkodni!

Megosztott egészségügyi ellátás. Akárhogyan is számítjuk, az orvosi ellátás drága. Felsőrákoson egyszer egy héten van orvosi ügyelet. Miért ne lehetne, ahogy egyesek javasolták, állandó egészségügyi személyzet (egy ápolónő), ami javítaná a mostani állapotokat anélkül, hogy túl sok pénzt igényelne a közösség részéről? Az egészségügyi bizottság a jövő héten beszél az orvossal ebben az ügyben. Jó ezen elgondolkodni!

7. ÁBRA

Problémaelemzés: Felsőrákos — Munkahelyteremtés

OKOK	ELŐZETES MEGOLDÁSOK	LEHETŐSÉGEK	INTÉZMÉNYEK
Termelőegység hiánya	Vállalkozások létesítése (kft., családi, egyéni)	Helyi érdekszervezet létesítése	Helyi és megyei tanács
A bánya miatt egyéb iparág működését nem engedélyezték	Két sikertelen próbálkozás helyi önkormányzat létrehozására	Több vállalkozás, társulás létesítése	Munkaügyi osztály
Idegen befektetők hiánya		A közösség összetartozása	
A kis- és középvállalkozások támogatásának hiánya		Kommunikációs lehetőségek kibővítése (Internet)	
Rossz munkahelyi politika (érdekképviselői szervezetek)		Testvérfalu-kapcsolat kialakítása, jobbá tétele	
Erdők, földek visszaadása nincs megoldva			

8. ÁBRA

Problémaelemzés: Felsőrákos — Egészségügy

OKOK	ELŐZETES MEGOLDÁSOK	LEHETŐSÉGEK	INTÉZMÉNYEK
Orvosi ügyelet hetente egyszer	Nem volt előzetes teendő, nem volt akinek elmondani, nem is merték eddig mondani	Kérvényezni a helyi önkormányzattól vagy a korháztól, hogy hetente 2-3 alkalommal jöjjön orvos, vagy legalább egy ápoló	Megyei egészségügy
Több helyen dolgozik az orvos		Mozgó gyógyszerhárral felvenni a kapcsolatot, hogy jöjjön az orvossal együtt	Helyi tanács (Barót; polgármester)
Orvoshiány		Még egy orvos segítsen be	
Ápolóhiány		Bekötőtűt megjavítása	
Kórház és Tanács nem hagyta jóvá		Helyi önkormányzat létrehozása	
Gyógyszerhiány			

9. ÁBRA

Problémaelemzés: Felsőrákos — Bekötőtűt

OKOK	ELŐZETES MEGOLDÁSOK	LEHETŐSÉGEK	INTÉZMÉNYEK
Félreeső hely	75.000 \$ a falu újjavítására (pályázat)	Pályázni a megyei tanácshoz és a helyi önkormányzathoz	Megyei Tanács
Senki a faluból nem állt ki mellette	Néhányszor kavicsozás	A bánya segítsen be kavicssal és gépekkel	Magyei Útügy
A helyi önkormányzat nem foglalkozott az üggyel (pénzhiány miatt)	Sáncjavítás	Érdekében állna a megyei tanácsnak és a helyi önkormányzatnak, hogy tehermentesítsék Barótot	Helyi önkormányzat
		- SAPARD pályázat — megyei/nemzeti úttá nyilvánítani a bekötőtűt - bizottság alakuljon ennek érdekében (főtelősségre vonni a képviselőket)	SAPARD
		Útadó, úthasználati díj - pénzalapot teremtené a helyi önkormányzatnak (teherforgalmi díj)	Fakitermelő cégek
		Felvenni a kapcsolatot félreeső falvakkal, amelyek már nyertek ilyen pályázatot	Bánya
		Tanácskérés, szakértelem (AFÁ)	

10. ÁBRA

JAVASOLT TEVÉKENYSÉG	SZÜKSÉGLETEK (MUNKA, ANYAGOK, PÉNZ)	KI CSELEKSZIK? KI ELLENŐRZI?	MIKOR?	MUTATÓK
Szakmai felkészítés, továbbképzés	Pénztámogatás	Szarvasmarhatartó Gazdák Egyesülete	Folyamat elindítva	
	Kommunikációs formák létesítése	Helyi érdekszervezet	Minél hamarabb	
		Vállalkozni szándékozó személyek	Amint a vállalkozás megindul	
		Alapítvány (Pro Rákos)	2006. március 31.	

11. ÁBRA

Közösségi Akcióterv: Egészségügy

JAVASOLT TEVÉKENYSÉG	SZÜKSÉGLETEK (MUNKA, ANYAGOK, PÉNZ)	KI CSELEKSZIK? KI ELLENŐRZI?	MIKOR?	MUTATÓK
Nőszövetségi ülést előkészíteni	Rendelő fenntartásához szükséges pénz (fűtés télen, takarítás — a falu fizetné)	Nőszövetségi ülésre elhívni az orvost — tárgyalhatnak az orvossal	2006. januárjában	Ha az orvos hetente kétszer jön: siker
Orvossal beszélni (milyen javaslata van)		Egy felelős személy kijelölése	Megbeszélni az orvossal, hogy mikor ér rá	Ha az orvos nem, de az ápoló jön kétszer egy héten: félsiker
Az orvossal együtt elmenni a Megyei Tanács ülésére				Ha minden marad a régiiben: kudarc
Orvossal beszélni, hogy van-e lehetősége még egy ápolót alkalmazni				
Aláírásgyűjtés a faluban				

12. ÁBRA

Közösségi Akcióterv: Bekötőút

JAVASOLT TEVÉKENYSÉG	SZÜKSÉGLETEK (MUNKA, ANYAGOK, PÉNZ)	KI CSELEKSZIK? KI ELLENŐRZI?	MIKOR?	MUTATÓK
Pályáznai a megyei tanácshoz és a helyi önkormányzathoz	Önkéntes munka, utánajárás	PRO RÁKOS bizottság		
A bánya segítsen be kavicsal és gépekkel	Pénzalapot biztosítani azoknak, akik felvállalják az utánajárását	Bizottság Kádár Attila Székely Blanka Csíki János		
Érdekében állna a megyei tanácsnak és a helyi önkormányzatnak, hogy tehermentesítsék Barótot	A bizottság tagjai forduljanak az illetékes fórumhoz			
— SAPARD pályázat - megyei, nemzeti úttá nyilvánítani a bekötőutat — egy felelős bizottság induljon meg ennek érdekében (felelősségre vonni a képviselőket)	Terv a pénzalap megszerzéséhez, a lehetőségek felméréséhez	Bizottság Kádár Attila Székely Blanka Csíki János	Pályázat letételének ideje: 2005. március 31.	
Útadó, úthasználati díj - pénzalapot teremtené a helyi önkormányzatnak (teherforgalmi	Ami után beindult a folyamat, a bizottság ellenőrizzze, felülvizsgálja			
Felvenni a kapcsolatot félreeső falvakkal, amelyek már nyertek ilyen pályázatot	Információk, adatok gyűjtése			
Tanácskérés, szakértelem (AEÁ)				

Összefoglalás és észrevételek

A *Konfliktuscsökkentés, fejlesztési stratégiák* egy évszázados erdélyi faluban lezajlott háromnapos közösségközpontú felmérés bemutatása. A XX. század nem bánt könyörületesen az itteni emberekkel. Az I. és a II. világháborút 40 évig tartó, egyik legkíméletlenebb, legkegyetlenebb kommunista uralom követte. A kommunista hatalom kivágatta az erdőket, környezetszennyező és nem termelőképes gyárakat hozott létre, tönkretette a mezőgazdaságot, meggyengítette az egyházakat, terrorban tartotta a népet és öncélú palotákat építtetett. Az utolsó 15 év kapitalizmusa nem hozta még el a várva várt „ígéret földjét” Felsőrákoson. Nagy a munkanélküliség, az egészségügyi ellátás és más társadalmi szolgáltatások hiányosak, a közszállítás kérdése sem megoldott. Nem meglepő, hogy a felsőrákosiak ezeket a szükségleteket értékelték a legfontosabbaknak. 2007 újabb változást hozhat a kormányzásban és a nemzetgazdaságban, ha Románia bekerül az Európai Unióba. Az EU-ba való belépés újabb lehetőségeket teremt Felsőrákoson. De ezek a lehetőségek kimaradhatnak, ha az emberek nem működnek együtt erős intézményekkel egyetemben.

A felsőrákosi esettanulmány bemutatja, hogyan tudja a közösség saját kezébe venni a sorsát a XX. század traumáit követően. A felmérés-értékelés négy dologra mutatott rá:

Felsőrákos jelenlegi három közösségi akcióterve (KAT) a folyamat első lépése. Felsőrákoson három bizottság alakult a legfontosabb három szükséglet megoldására. A Nőszövetség az egészségügyi problémák megoldását vállalta magára, a két másik bizottság a másik két problémán dolgozik. A falu utainak javítására kidolgozott és már megnyert pályázat tapasztalatot és információalapot biztosít. A vízhálózat terve is jól halad, az önrész kérdése még nem oldódott meg. Az új KAT-ból két előny is származik: az első a bizottságok közvetlen eredményessége, a másik az a tapasztalat, amelyet a közösség nyer azáltal, hogy megerősíti saját szervezői képességeit problémái megoldására. Mindkettő fontos. Mindkettő segíti a közösséget.

A partnerkapcsolatok elengedhetetlenek a tervek sikeréhez. A 400 családot számláló közösség nem működhet a szomszédos közösségektől, a kormány szervezettől, illetve a civil szervezetektől elszigetelten. Meg kell tanulni hogyan lehet kapcsolatot kialakítani ezekkel a szervezetekkel. Az ebből származó információkat, tapasztalatokat fel kell jegyezni és így a közösség szilárdan helyt tud állni a partnerkapcsolatokban. Kívülálló szervezetek szeretnek együtt dolgozni erős helyi közösségekkel. Az erős partnerkapcsolatokban mindkét fél nyertes. Felsőrákos már szorosan együttműködik a baróti Polgármesteri Hivatallal és hosszú, eredményes testvérkapcsolat fűzi a Washington állambeli spokane-i Unitárius Univerzalista Egyházközséghez. Ezek a partnerkapcsolatok segítenek a jelenlegi akciótervek megvalósításában és a bizottságokat újabb partnerkapcsolatok kialakítására ösztönzik.

A partnerkapcsolatok sikeréhez erős közösségi intézményekre van szükség. Az intézmények elemzése (2. és 3. ábra) rámutatott arra, hogy a felsőrákosi Unitárius Egyházközséggel együttműködő intézmények már eleve erősek, de az üzleti jellegű és a munkahelyekhez kötődő egyesületek, társadalmi szolgáltatások és az erőforrásokat kezelő

intézmények kevésbé megszervezettek. A falu műhelybeszélgetéseket szervezhet vezetői és szervezői készségek kialakítására, ami elősegíti a pénzügyekben való jártasságot, információcserét, áttekinthető döntések hozatalát, új lehetőségek felkutatását különböző forrásokon (pl. interneten) keresztül. Ez sokban segítheti a munkahelyteremtéssel foglalkozó bizottság tevékenységét, illetve magát a közösséget is az Európai Unióhoz való csatlakozással járó újabb kihívásokban.

Az akciótervek segíthetik Felsőrákost fejlődésében. Ez három dolgot eredményezhet: megnövekedett produktivitást, nagyobb mértékű méltányosságot és széles körű erőforrásalapot az eljövendő generáció fenntartásához. A közösségközpontú fejlesztés célja olyan közösség kialakítása, ahol az emberek szívesen élnek. Jelenleg Felsőrákos a tanuló fiatalok kivándorlásával küszködik, mivel kevés és jelentéktelen a munkahelylehetőség a számukra. Nagyon nehéz, hosszas folyamat ennek a jelenségnek a megállítása és megfordítása, de nem lehetetlen. Az első lépés az erős intézmények kialakítása és együttműködése külső szervezetekkel, a közösség által azonosított célok elérése érdekében. A kihívás a felsőrákosi közösséget, a helyi intézményeket és ezek vezetőit érinti. A közösség tenni akarása, lelkes hozzáállása példamutató volt a felmérés ideje alatt. A közösségnek és partnereinek kell megtennie a következő lépést. A alkotókészség és az elképzelés már megvan. Itt az ideje a közösség erőforrástartalékait mozgósítani a célok elérése érdekében.